

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Raad voor Cultuur
Postbus 61243
2506 AE DEN HAAG

Erfgoed en Kunsten
Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon
M. Krauwer

T +31 6 52 36 75 26
m.krauwer@minocw.nl

Onze referentie
924369

Uw brief van
9 oktober 2015

Datum **22 APR. 2016**

Betreft reactie op advies professionalisering monumentenbehoud 'Van statisch naar dynamisch'

Geachte Raad,

Met interesse heb ik kennisgenomen van uw advies 'Van statisch naar dynamisch' over de inrichting van de aanwijzingsprocedure voor Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud (POM) en de professionalisering van monumentenbehoud door het hele monumentenveld in brede zin. Dit advies is op 9 oktober 2015 aan mij uitgebracht. Met deze brief reageer ik op dat advies en reflecteer ik op de aanbevelingen die u in uw advies doet.

Ik heb hierbij de reacties meegenomen die ik vanuit de sector heb ontvangen, waaronder die van de aangewezen POM's¹, de Federatie Instandhouding Monumenten (FIM), de Federatie Grote Monumentengemeenten (FGM), de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM) en van de Vakgroep Restauratie. Daarnaast refereer ik waar relevant aan de vragen uit de Eerste en Tweede Kamer die onlangs aan mij werden gesteld².

Algemeen

De doelstelling van de aanwijzingsprocedure Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud (POM) is om monumentenorganisaties zoveel mogelijk te stimuleren tot goed eigenaarschap. Omdat tot op heden het merendeel van de aanvragen voor de POM-status is afgewezen, heb ik u gevraagd mij te adviseren over de inrichting van de POM-aanwijzingsprocedure door de vraag: *Worden de beleidsdoelstellingen die aan de POM ten grondslag liggen ook bereikt door de wijze waarop de POM-aanwijzingsprocedure is ingericht, en indien dat niet het geval is, wat zou de Raad adviseren voor de korte en voor de lange termijn?*

¹ Brief aan minister Bussemaker van negen organisaties met de POM-status: NV Bergkwartier, BOEI, St. Geldersch Landschap en Kasteelen, St. Kasteel De Haar, Stadsherstel Amsterdam NV, St. Oude Groninger Kerken, St. Twickel, Vereniging Natuurmonumenten en Vereniging Hendrick de Keyser, 17 september 2015

² Schriftelijke vragen van het lid van de Eerste Kamer drs. H. ten Hoeve (OSF) m.b.t. de verlening van de POM-status aan organisaties voor monumentenbehoud (ingezonden d.d. 10 september 2015, kenmerk 157551.u/GJH/eos).

Schriftelijke vragen van het lid van de Tweede Kamer Monasch (PvdA) over de aanwijzing van Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud (ingezonden d.d. 2 november 2015, kenmerk 2015Z20400).

Op basis van deze vraag heeft u acht aanbevelingen gedaan. Deze hebben een bredere focus dan alleen de POM-aanwijzingsprocedure en ik doe daar mijn voordeel mee. In grote lijnen kan ik mij vinden in de aanbevelingen. Ook de reacties uit het veld die ik op het advies heb ontvangen, zijn overwegend positief. In uw advies geeft u als algemene aanbeveling dat het wenselijk is om tot een kwalitatief hoogwaardiger en duurzamer instandhouding van monumenten te komen en dat er op een bredere manier naar goed eigenaarschap gekeken moet worden. Ik deel die mening en constateer dat er zeker positieve ontwikkelingen te melden zijn wat betreft de professionalisering van monumentenbehoud. Er kan echter ook nog het nodige verbeterd worden en de specifieke aanbevelingen die u doet, dragen daaraan bij.

Datum

Hieronder licht ik puntsgewijs toe hoe ik invulling wil geven aan de aanbevelingen die de Raad doet.

Aanbevelingen van de Raad

1. Professionalisering

De Raad adviseert de minister om in dialoog met de monumentensector – te beginnen met de al aangewezen POM's – te verkennen op welke wijze professionalisering verder kan worden bevorderd in een sectorbreed gedragen verbeteringsproces.

Ik vind het belangrijk dat de professionalisering van de monumentensector wordt bevorderd. Vanuit het veld is er alle bereidheid om hierover mee te denken en actief te participeren in het verbeterproces waarin de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) de verschillende actoren binnen het monumentenveld (de brancheorganisaties, de POM's, eigenaren en uitvoerende partijen) bij elkaar brengt. De aangewezen POM's zijn zich ervan bewust dat zij een voorbeeldfunctie vervullen en geven aan dat het voor het grote geheel van monumentenzorg in Nederland van meerwaarde is als méér organisaties de POM-status verkrijgen, zoals zij ook schrijven in hun brief van 17 september 2015. De lat moet in hun ogen hoog blijven liggen. Ook geven zij aan dat continuïteit van de organisaties op de lange termijn erg belangrijk is. De aangewezen POM's zijn bereid aspirant-POM's inhoudelijk te coachen op punten waarvan de Raad eerder heeft aangegeven de kwaliteit onvoldoende te vinden. De FIM dringt erop aan de organisaties die een afwijzing voor de POM-status ontvangen duidelijker verbeterpunten mee te geven. Dit zou de aangewezen POM's een goede basis geven om aspirant-POM's op deze punten te adviseren.

De wisselende inhoudelijke kwaliteit van de aanvragen voor de POM-status is zowel voor de Raad als voor mij een bron van zorg. Het lijkt me zinvol om samen met de Raad te onderzoeken op welke wijze potentiële aanvragers in het traject voorafgaand aan de aanvraag nog beter kunnen worden geïnformeerd, zodat de kwaliteit van de aanvragen verbetert. De FIM merkt in dit verband op dat in het advies de wijze waarop invulling wordt gegeven aan het beoordelingsproces door OCW en de Raad, wat onderbelicht is. Ook wordt de aanvraag- en beoordelingsprocedure als onvoldoende transparant ervaren. Hierbij wil ik opmerken dat de Raad en de RCE zich hebben ingespannen om de voorlichting te verbeteren. Ook is in het Advies Professionele organisaties voor monumentenbehoud van de Raad uit 2013³ toegelicht wat de werkwijze van de

³ <https://www.cultuur.nl/upload/documents/adviezen/advies-POM.pdf>

Commissie POM is en op welke wijze de commissie de beoordelingscriteria toepast.

Datum

Om het gezamenlijke belang - professionalisering van eigenaarschap in de volle breedte - te stimuleren, is een goede afstemming nodig tussen OCW en de Raad voor Cultuur wat betreft de uitvoering van het beoordelingsproces. Ik ga bezien of de informatievoorziening rondom de aanwijzingsprocedure nog verder aangescherpt kan worden. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed zal hierin het voortouw nemen.

Ik heb de verwachting dat een betere informatievoorziening en het voornemen van de POM's zelf om de aspirant-POM's op organisatorisch vlak inhoudelijk te begeleiden naar het gewenste POM-niveau, zullen bijdragen aan verdere professionalisering van het monumentenveld.

2. Financiële prikkel

De Raad adviseert de financiële prikkel in de POM-status nu niet los te laten, maar te onderzoeken of dit op de langere termijn mogelijk is – in samenhang met de invoering van een breed gedragen systeem van kwaliteitsborging.

Ik neem deze aanbeveling over. De financiële prikkel zal niet voor de evaluatie van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (Sim) in 2018 worden losgelaten. Of het wenselijk is dat op langere termijn wel te doen wil ik bezien in samenhang met de ontwikkeling van de besteding van de instandhoudingsmiddelen en van het systeem van kwaliteitsborging.

3. Evaluatie Subsidieregeling instandhouding monumenten

De Raad adviseert op termijn een aantal aspecten van de Sim opnieuw te bezien, meer in het licht van de dynamische ontwikkelprocessen bij organisaties en minder als een statische momentopname. Hij adviseert de uitkomsten van een onderzoek naar institutionele eigenaren hierin mee te nemen.

Dit advies zal ik overnemen en in een later stadium verder laten uitwerken door de RCE en de Raad. Vooruitlopend op de evaluatie van de Sim vraag ik de Raad om binnen de kaders van de Sim ruimte te zoeken in de interpretatie van het vijfjaarscriterium. Hiermee bedoel ik dat organisaties die al een lange staat van dienst hebben en die sinds enkele jaren een duidelijke beleidsmatige koers in de praktijk hebben gebracht die is aan te merken als een professionele omgang met monumenten, mogelijk aan het vijfjaarscriterium kunnen voldoen, ook als deze nieuwe koers nog geen vijf jaar oud is. De essentie van dit criterium blijft dat een organisatie moet kunnen aantonen dat er sprake is van een structurele professionele omgang met beschermde monumenten.

4. Monumenteneigenaren

De Raad adviseert een nadere inventarisatie van de aard en omvang van het eigenarenbestand van rijksmonumenten. Hieruit zou onder andere moeten blijken wie de institutionele eigenaren zijn, hoe zij georganiseerd zijn, met hoeveel personeel en vrijwilligers zij werken en hoe hun financiële positie is. Zo kan een basis gecreëerd worden voor een gedifferentieerd beleid voor verdere kwaliteitsverbetering en professionalisering. De Erfgoedmonitor kan hierbij worden ingezet en geeft deze inventarisatie een meer structureel karakter.

Ik neem deze aanbeveling over, maar wil me erop beraden door wie en met welke reikwijdte dit onderzoek wordt uitgevoerd.

Een goede inventarisatie van het eigenarenbestand kan van meerwaarde zijn voor het ontwikkelen van goed op de doelgroep toegespitste handvatten voor goed eigenaarschap. Daarvoor is een scherpe definitie van de verschillende typen eigenaren van belang. Zoals de Federatie Grote Monumentengemeenten (FGM) heeft aangegeven, is er bijvoorbeeld nog weinig specifieke aandacht voor de groep particuliere eigenaren die meer en andersoortige bezittingen heeft dan woonhuizen, zoals landgoederen. Door de aard en omvang van de bezittingen en het beheer ervan, zijn zij eerder te vergelijken met een institutionele eigenaar dan met de doorsnee particuliere eigenaar van een monument. Dit gegeven zal een plaats krijgen in het onderzoek. Daarnaast zal ik aandacht vragen voor de rol van vrijwilligers die actief zijn in de sector en de bijdrage die zij leveren aan de instandhouding van monumenten, alsook voor eigenaren en instellingen die geen subsidieaanvraag doen.

Datum

De FIM heeft aangegeven een goede voorzet te kunnen geven voor een onderzoek naar eigenaren en ik stel voor dat de FIM, de directie Erfgoed en Kunsten en de RCE dit samen verder verkennen.

De rol die de Erfgoedmonitor hierin kan spelen wil ik nader onderzoeken.

5. Goed eigenaarschap

De Raad adviseert de afstemming van de verschillende partijen en initiatieven te verbeteren om zo tot een effectievere en efficiëntere ondersteuning voor eigenaren te komen.

Ik ben het hiermee eens. Ik vind het belangrijk dat eigenaren zorgen voor een kwalitatief hoogwaardige en duurzame instandhouding van monumenten. Daarbij hoort dat instandhoudingsmaatregelen, restauraties en andere transformaties van monumenten, vakbekwaam worden uitgevoerd, met inachtneming van de in de beroepsgroep geldende normen. Zoals de Raad in zijn advies aangeeft, is een betere afstemming van belang tussen verschillende partijen (o.a. de stichting ERM, de Vereniging van Architecten Werkzaam in de Restauratie en de Vakgroep Restauratie), die verschillende kwaliteitsnormen hebben ontwikkeld voor de instandhouding en restauratie van monumenten. Voor veel opdrachtgevers vormt het een meerwaarde dat de restauratiekennis van een bedrijf onafhankelijk is getoetst en daarmee is geborgd.

Ik zie, net als de Raad, een belangrijke rol weggelegd voor de POM's die vanwege hun voorbeeldfunctie goed eigenaarschap (opdrachtgeverschap én ondernemerschap) bij anderen kunnen bevorderen. Dit belang wordt niet alleen onderschreven door POM's zelf, maar ook door de stichting ERM en de Vakgroep Restauratie. De POM's kunnen, als opdrachtgever en beheerder, alle schakels van de instandhoudingsketen voor het beheer van hun eigen monumenten activeren en inzetten.

De stichting ERM heeft inmiddels een breed gedragen systeem voor kwaliteitsborging ontwikkeld dat bestaat uit uitvoeringsrichtlijnen met kwaliteitseisen voor instandhoudingswerkzaamheden (URL) en beoordelingsrichtlijnen met kwaliteitseisen voor de certificering van bedrijven (BRL). De opgestelde normen zijn praktisch en inzichtelijk en in principe eenvoudig te raadplegen op de website van de stichting. De Vakgroep Restauratie constateert echter dat er, met name bij de professionele opdrachtgevers, nog onvoldoende draagvlak voor deze normen is. Er bestaat verwarring over het toepassen van de uitvoeringsrichtlijnen en de beoordelingsrichtlijnen

(certificeringsrichtlijnen). De reacties van gemeenten (FGM) en provincies zijn echter positief over het gebruik van kwaliteitseisen. Daarnaast heb ik met het Interprovinciaal Overleg (IPO) bestuurlijke afspraken gemaakt over kwaliteitsbevordering bij de restauratie van rijksmonumenten, waarvoor immers de provincies verantwoordelijk zijn.

Datum

Ik wil bekijken op welke wijze de afstemming tussen de eerder genoemde partijen in de instandhoudingsketen verder kan worden verbeterd, zodat eigenaren beter de weg kunnen vinden bij het zoeken naar betrouwbare partijen voor de instandhouding en restauratie van hun monumenten. Daarnaast is het van belang om duidelijkheid te scheppen over het verschil in toepassing tussen uitvoeringsrichtlijnen en beoordelingsrichtlijnen (certificeringsrichtlijnen). De RCE zal de diverse bijeenkomsten met de partners uit de keten benutten om hier aandacht aan te besteden en op te roepen tot samenwerking.

6. Kwaliteit

De Raad adviseert de kwaliteit van de ontwikkelende organisatie als geheel te zien en niet toe te spitsen op een deel van haar activiteiten.

Ik ben het met de Raad eens dat het van belang is dat de focus ligt op de organisatie als geheel. Het is essentieel dat er een balans en samenhang is tussen inhoudelijke kwaliteit, proces en bedrijfsvoering. Initiatieven van alle partijen uit de kwaliteitsketen, zoals aangewezen POM's, stichting ERM en branchepartijen, zijn daarom waardevol.

7. Toezicht

De Raad adviseert te onderzoeken welke manier van toezicht voor de lange termijn de meest effectieve en houdbare is. Hij raadt daarbij aan voorbeelden uit andere sectoren, zoals bijvoorbeeld de zorg of het onderwijs, te onderzoeken en ook de mogelijkheid van zelfregulering te bezien. Voor de korte termijn kan de Raad op basis van zijn ervaring snel worden ingezet voor de monitoring van de POM's.

Ik ben met de Raad van mening dat het van belang is dat de continuïteit binnen de aangewezen POM's gewaarborgd blijft en dat erop toegezien wordt dat zij na verloop van tijd nog steeds aan de eisen voldoen. Ik vind het in de rede liggen dat de Erfgoedinspectie dit vormgeeft en daarbij de betrokken partijen (de beleidsdirectie E&K, de RCE, maar ook de aangewezen POM's en de Commissie POM) consulteert. De Erfgoedinspectie is immers opgericht om toe te zien op dat wat in de cultuurwetgeving is bepaald. Ik zal de Erfgoedinspectie vragen de Commissie POM vanwege de opgedane ervaring en expertise aan de voorkant van dat proces te betrekken.

8. Sectorversterking (Zie ook 1)

De Raad adviseert de minister om in dialoog met de monumentensector te verkennen hoe de onderlinge samenwerking, kennis en ondersteuning in de sector kunnen worden bevorderd. De Raad roept de sector op na te gaan of er behoefte is aan een branchevereniging. Vragen daarbij zijn welke rol de al aangewezen POM's kunnen spelen en of er vanuit het Rijk een impuls gegeven moet worden.

Ik ben het met de Raad eens dat een branchevereniging meerwaarde heeft. Ik denk daarbij aan het bevorderen van samenwerking tussen organisaties en een betere onderlinge communicatie. De FIM heeft aangegeven in feite reeds als branchevereniging voor instandhoudingsvraagstukken te fungeren, maar merkt

daarbij ook op dat de bij de FIM aangesloten organisaties zeer divers van aard zijn en verschillende belangen vertegenwoordigen. Het opzetten van een branchevereniging is overigens geen taak van het Rijk, maar zal door het veld zelf geïnitieerd moeten worden. Het Rijk kan wel een faciliterende rol spelen in de dialoog door de verschillende partijen samen te brengen.

Datum

Tot slot

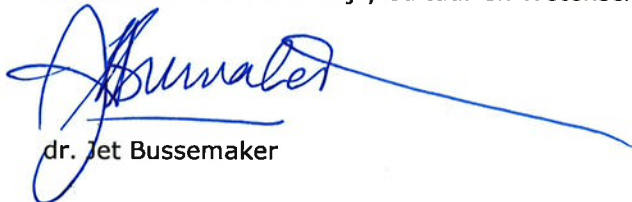
Uw advies bevat goede aanknopingspunten om de POM-procedure en ook de professionalisering van het monumentenbehoud in bredere zin, op de korte en langere termijn te verbeteren.

Aan het begin van mijn brief heb ik al opgemerkt dat ik ambitie en positieve ontwikkelingen zie in het monumentenveld maar dat er ook nog het nodige moet gebeuren. De POM's, waar eigenaarschap, opdrachtgeverschap en ondernemerschap samenkomen, kunnen daarbij een voorbeeld zijn voor andere organisaties.

In de aanbevelingen en mijn reactie daarop is een aantal acties benoemd. Ik zie het als een uitdaging om daar samen met de Raad voor Cultuur en de ketenpartners mede invulling aan te geven.

Met vriendelijke groet,

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

dr. Jet Bussemaker